

مهلا يوسفي زنگي

۲۰۰۲-۱۹۰۷

■ مهلا يوسف كييه؟

مهلا يوسف كورئ حسهني كورئ عوسمانئ كورئ
 عهليئي كورئ حسهني كورئ عهليئي ئيسقا ناقدار ب
 (مهلا يوسفي زنگي)، ل سالا ۱۹۰۷ ل گوندئ زنگا (حاجي
 عهليا) ئهوا دكهفته د چيائي بوتاندا چاقين خوه ل
 دونيايي فهكرينه، بابئ شهوي ژ زهنگينين گوندئ ناڤبري ژ
 هؤزا (ماسهكا) دهاته هژمارتن، ئهوا بهشهكي مهزني ئهوي ل
 سهر ديانهتا ئيزيديين ميترايي، زاروكينيا خوه ل گوندئ خوه
 بوورانديه. ناڤهاتي سهرهراي شهوي چوندئ كو كهسايهتي
 ئاييني بوويه، ناقداريا خوه يا جفاكي ژي ههبوويه و خودان
 پيگههكا مهزنا جفاكي ل دهفرا خوه و دوروبهراي بوو. مهلا
 يوسفي ژيارا ههڤزيتي ل گهل خانمان (هنيفا موحهممه
 حسهني فندكي و عيشا عهلي حمههاني) پيگهيناوو،
 خودايي مهزن ههشت كور (عهدولرهقيب، حسهني،
 ئهحمهه، عهدولعهزيز، واثق، جونهيد، موحهمهه ئهمين
 و ئهزههر) و چار كچ (ئوم كهلثوم، عهفيفه، حهليمه و
 زهينه) ب ئهوان بهخشي. ناڤبري ل رپكهفتي ۲۰۰۲/۲/۲۲
 د ژي (۹۲) سالييدا ل باژيري نسييني، بو ههتاهايتي ژ
 ئهڤي جيهانئ باركر.

دهمئ مرؤف ژياننامهيا مهزنه زانايين ئاييني يين
 كوردان دخوينيت، چهند خاليين گرنگ مينا: چاواني و جهئ
 خواندن و ماموستايين شهوان ديار و ئاشكرا دبن، ب ئهڤي
 چهندئ پيزانين باش بدهستقه دهين. واته پشكهكا باش ژ
 ديروكا زانستيا سهردهمئ شهوان بو فهكولهراي بهرچاڤ دببت.
 (مهلا يوسف زنگي) ئيكه ژ شهوان زانايين مهزنيين كورد كو
 تهقايا ژيي خوه د بياڤي زانين و زانستين ئيسلاميدا تهرخان
 كروو. ب نقيسيينا پهتووكتين د بياڤين جوراجوردا جهئ خوه د
 ناف مهزنه زانايين ئايينيدا كريه، ژلايهكي ديتره ب نقيسيينا
 ههلبهستين ب ههر سي زمانين كوردي و عهرهبي و توركي
 زهنگينهك بهرچاڤ ئيخستيه تورهقانيا ههر سي زمانان ب
 تاييهتي د زماني كورديدا. د ئهڤي گوتاريدا ههول هاتيهدان
 ژياننامهيا مهلا يوسف زنگي ژ لايي جفاكي و رهوشهنبيري و
 ئاييني و ئهدهبي بهينه بهرچاڤكرن.

”مهلا يوسف زنگي ئيكه ژ شهوان
 زانايين مهزنيين كورد كو تهقايا
 ژيي خوه د بياڤي زانين و زانستين
 ئيسلاميدا تهرخان كروو“

■ مهلا یوسف ژلایی زانستیقه :

مهلا یوسفی خواندنا قورئانا پیروژ ههتا (تهرکیبا) مهلا یوونسی ئهرقهتینی د (تهصریف)یدا ل نک (مهلا سولهیمان هوسه‌ری) ل گوندی خوه خواندبوون. ههروهسا وانه ل دهف زانایی مهزن (مهلا ئه‌حمه‌د مهلا موحه‌مه‌د زفنگی) ئه‌وئ (دیوانا جزیری) شرؤفه‌کری خواندیه.

مهلا یوسفی ل دهف (مهلا یه‌حیا مهلا ئیسماعیل فندکی) خواندیه، ههتا کو ل گهل ئه‌وی چوویه ده‌می ئه‌وی ل نک زانایی ناقدار (مهلا عه‌بدوللا بدلیسی) ل باژیرئ (عامودا — رؤئائفا کوردستان) ئ وانه دخواند. ههروهسا د ئه‌وی ده‌میدا گه‌له‌ک مه‌لایین بژارده ل باژیرئ عاموودئ وانه دگۆتنه فه‌قیان ژ ئه‌وان (مهلا ئیسماعیل، مهلا فه‌تحو‌للا، مهلا عه‌بدولله‌تییف و مهلا موحه‌مه‌د)، هه‌له‌به‌ستقانی ناقدار (جه‌گه‌رخوین)ی، ل گهل مهلا یوسفی زفنگی ل دهف (مهلا عوبه‌یدولله‌هی) وانه د خواندن. جه‌رگه‌رخوینی ل ویرئ هه‌له‌به‌ستین خوه‌یین نه‌ته‌وه‌یی فه‌ده‌اندن، هه‌ژی گۆتنیه کو ئه‌وی سه‌رده‌می باژیرئ (عامودا) بنگه‌ه و نافه‌ندا زانین و زانستی بوو. کو سه‌دان فه‌قیین کورد ل ویرئ وانه دخواندن و گه‌له‌ک ژ ئه‌وان بووینه زانایین ناقدار. دیرؤکا ئه‌وئ سالی ب (۱۹۲۳) هاتیه ته‌خمین کرن.

مهلا یوسف ل گهل هه‌قالی خوه (مهلا یه‌حیا)ی کو سه‌یدایی ئه‌وی ژ بوو ئه‌وئ د ژیی گه‌نجاتیا خوه‌دا مالئافایی کری چوونه خواندنگه‌ها (ئه‌حمه‌دی) ئه‌وا دکه‌قیه گوندئ مه‌زنی (ئه‌حمه‌دی) ل سه‌ر رووباری ديجله — سنۆرئ ویلايه‌تا می‌ردینی، مفایه‌کی باش ژ زانین و زانستی زانایی مه‌زن (شیخ که‌مال)ی ژ دوونده‌ها (شیخ خالدی جزیری) وه‌رگرتیه، کو ئه‌و ئیک بوو ژ خه‌لیفین (مه‌ولانا خالدی نه‌قشه‌به‌ندی)، ب کاری وانه‌گۆتنی ل خواندنگه‌ها ئه‌حمه‌دییه رادبوو. (شیخ سه‌یفه‌ددین) برایی شیخ که‌مالی ژ وانه ل خواندنگه‌ها ناقبری دگۆتن.

مهلا یوسف زفنگی په‌رتووکا (نتائج الافکار) ل دهف زانا (مهلا حوسین بی‌رکه‌ندی) خواندیه و په‌راویز ل سه‌ر گه‌له‌ک په‌رتووکی ئه‌وی داینه. هه‌روهسا شه‌رحا (سه‌ییوتی) ل سه‌ر (ئه‌لفیا — ئیبن مالکی) ل نک (شیخ ئیبراهیم حه‌قی کورئ شیخ حوسه‌ینی باسه‌رتی — شیخ بوتان) ب داوی ئینایه. په‌رتووکی (کافیة) و (ئیساغوجی) یین زانایین بناقوده‌نگ (مهلا خه‌لیل سی‌رتی) د (نه‌حو)یدا ل گوندئ (جیله‌کا) ل ناف (هارونان) ل ده‌قهر بوتان، په‌رتووکا (شافیة) یا زانا (ئین حاج شه‌هره‌زوری) و (عوسامه‌ددین) د (وه‌ضعی)دا ل دهف (مهلا په‌مه‌زان جیله‌کی) بابی زانایین مه‌زن (موحه‌مه‌د سه‌عید په‌مه‌زان بۆتی) کو دانهرئ په‌رتووکا (نور الیقینییه) وانه وه‌رگرتیه.

مهلا یوسف
زفنگی

۵. (جدار العمال علی سبیل سقات).
۶. (کشکول).
۷. (مسائل في التجويد).
۸. دیوانا ههلبهستان.

■ چەند تیبینییهک ل سەر ههلبهستین مهلا یووسفی :

ماموستا مهلا ئەحمەد کورێ زانا و ههلبهستقان مهلا یووسف زنگی تهفایا ههلبهستین بابی خوه شرۆفه کرینه و ب ئەقی چەندئ زهنگینییهکا دیتەر ئیخستیه ههلبهستان.

ئەف دیوانه ل دویف شیوازی کلاسیکا کهفن و ب هەر سێ زمانین (کوردی، عەرهبی و تورکی)، لێ پرانیئا ئەوان ب زمانئ کوردی هاتینه فهاندن.

مهلا یووسفی ژبو فهاندنا ههلبهستین خوه مفا ژ ناهەرۆکا شهریعهتی و شرۆفه کرنا قورتانا پیرۆز و ههروهسا ژ پهرتووکیین (بدیع الزمان — سعید نورسی) و گهلهک فهرمووڈین پیغه مبهری (س) وهگرتهیه.

ههلبهستین مهلا یووسفی پیرن ژ په یقیین عەرهبی، تورکی و فارسی لئ په یقیین عەرهبی ژ هه میان پترن ئەفه ژئ کارتی کرنا ئایینی ل سەر ههلبهستقانی دزقریت.

“شیوازی نقیسینا ههلبهستان ب دهقوکا دهقەرا (بوتان) هاتینه فهاندن”

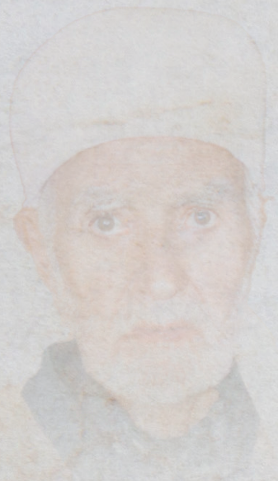
“ماموستا مهلا ئەحمەد کورێ زانا و ههلبهستقان مهلا یووسف زنگی تهفایا ههلبهستین بابی خوه شرۆفه کرینه و ب ئەقی چەندئ زهنگینییهکا دیتەر ئیخستیه ههلبهستان”

مهلا یووسفی ل دهف (مهلا ئەحمەد زنگی) شرۆفکه ری (دیوانا مهلائی جزیری) ل گوندئ (عهندیوه ری) مفا ژ وانهیین ئەوی وهگرتهیه، لئ پشتی (مهلا ئەحمەد) ژ گوندی به رهف سوریا فه چووی پهرتووکیین (شرح الشمسی) د (مه نطقئ) دا و (شرح العقائد) یا (نه سفی) ل دهف زانا (مهلا موحه مه د زنگی شکاکی) مه زنه زانایی بوتان ئەوی کول سالأ (۱۹۷۱) مالئاقایی کری خواندینه. هه ردیسان ناقهاتی زانستئ (فه رائض) ل نک (شیخ موحه مه د شیخ حه سه نئ فندکی) خواندیه. ههروه سا ب مه ره ما بده سته هینانا زانین و زانستئ سه ره دانا چەندین جهین دیتەر کریه و مفا یه کی باش ژ زانستئ مه زنه زانایی ئایینی وهگرتهیه. مهلا یووسف پشتی زهحمه ته کا زیده ب مه ره ما بده سته هینانا زانستین ئایینی، چەندین سالان مه لاتی و وانه داینه زانست دۆستان و ب سه دان فیروازی زانستین ئایینی مفا ژ زانستئ ئەوی وهگرتهیه. خه مساری د به لافکرنا خواندنین ئیسلامیدا نه کریه.

■ به ره مه یین مهلا یووسفی :

مهلا یووسفی خودان زانسته کی بلند بوو، له ورا سه ره رای مه لاتی و وانه گوئتی، ب نفیسا پهرتووکیین د بیاقیین جودا جودا دا رابوو یه و پیکهاتینه ژ :

۱. (الفقه الاسلامی)، ب زمانئ عەرهبی، ژ سێ بهرگان پیکهاتیه، دوو بهرگیین ئەوی هاتینه چاپکرن، یا دیار پیشه وازیه کا باش لئ هاتیه کرن.
۲. (الفوائد الماسکیة)، ب زمانئ عەرهبی و د بیاقی (ئایینی) دا هاتیه نقیسین و هیشتا نه هاتیه چاپکرن و ژ (۳۸۵) بهر په ران پیکهاتیه.
۳. (العقائد)، ب زمانئ عەرهبی و د بوارئ (بیروباوهریان) دا ل سالأ (۱۹۶۲)، د (۱۷۶) بهر په راندا ل گوندئ (گوران دهشت) هاتیه نقیسین و چاپ نه بوویه.
۴. (دیدار المأسی)، ب زمانئ عەرهبی و د بیاقی ئایینی یین جورا و جوردا ل سالأ (۱۹۹۹)، د (۴۷۱) بهر په راندا ل باژپئ (نسینیئ) هاتیه نقیسین و تا نوکه نه هاتیه چاپکرن.

ههروهك مه گوئی کاریگه ریا ئایینی ئیسلامی ل
سهه روزانا زقنگی یا زاله لهوړا دئی ل خواری نموویه کئی ژ
ههلهبهستین وی بهرچا فکهین کو دانوستاندنه که دناقههرا وی
و خوداییی مهزندا :

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَبِاتِّوْفِیْ الْاِیْمٰنِ
 ۴ بوخذ احمدک یوایی بهر زمان هه زمان
 هم صلاتان سرحمد زهند عالم هر سحر
 هم لال هم لاصحابین گزین شیخیه خدا
 هم لشهید و عالیین م وارنن خیر البشر
 لذمه فتح ام بران یایی بووان شهید ددن
 کیه الله کی محمد نری مکن جتو خابر
 هم بیانات و نظامین دین و دنیا آدمی
 جاهل و احمی نه حین هن ترکتابین خبر
 سورتی اخلاص نلسکوپ جام و نوصیدا خدا
 بی خیال تیرا دیاره بی قیاس وی فکر
 ای خرسی بی هیپنه کیر تر کرا هندی هیپین
 نایی ماضلا بی لفسا هو بیر هه سحر
 صائرا و تلیفزیون تریه تلیسره او
 مرکه مسه انتظا هه تر فابرقا کن تیر ددر
 دینیکدا گریپی ماضلا رادین
 خط و نقش کینا لوی تر اسطالی سیر
 خردلوی چه سر و فن خروایی چه سر و فن
 تر شینی شیخ کف و هکتف فیکو و صوفی
 ای طیبوای هندیس نایایی با نارف شیخ
 شرف و کف زوئی چه برانت کار بیجا کابین
 تو باوصافین کالی خالق عالمی بیاسی
 بوصفا رحل و عفورک نه محروبی خطر
 ه نابت شیطانیه دی بیت بیخربیا ته ترک
 بینه بی عالم هسی چیکر تره ای نریک اتر

(ماشاء الله) ژ مه صرفاتا خاندانا ته خودا
 مه صرفه فایه هقانی روژی هه دزانیتن خودا
 عالمه ما گه وریا قولیر هه دئی ل سهه سیرا ته بی
 تم ته ژی و تم به لاشه هه ته باره ک ژ ته خودا
 باغی دونیا سفرا عامی همه فیلمی باغی نادم
 ل جه لو هیا صونعی بنیره موعجیز و تورا خودا
 سهه بزه خانا عالمه ما ته ما قه پالی چارچیه
 شیبی طوبال ده ری هه ره کس ل هه می نه رضی خودا
 بوخچه یی سینف و زه رده ل و تری و هنار و هلویان
 ته ب قن خه ملا به دیع دا (ماشاء الله) تو خودا
 ■ خودا گوئی :

ل من بگه ره عه بدم به سم گه ر تو ببینی من
 هه می تشت ژ ته نه ل نک من چ مزگینه ژ ته یاره ب
 مه فخره تو خوداییی مه ب ته و حید و ب قورئانی
 مه عالم چاقل ده ستی ته ب قه نجی ناسی تو یاره ب
 ده ما دم هه ره زمان عه فوی دخازن هم ژ ته یاره ب
 دبن باری گونه هاندازه بوون قوفکن یاره ب
 ل مه بی چاره و به له نگازانه کی شه فقهت خه بات کانی
 بی غایهت تو شو کورداری ژ مه هندک ژ ته گه له ک یاره ب
 ژ بچو و کان هه ره قوصور یاره ب ژ مه زنان هه ره عه فو یاره ب
 گونه هکاران ده ما دم چاقل نازادی ژ ته یاره ب

بهره ره ک ژ دیوانا مهلا
 یووسف زقنگی

”ئهف دیوانه ل دویف شیوازی کلاسیکا که فن و ب هه ره
 سی زمانین (کوردی، عه ره بی و تورکی)، لی پرانیا ته وان
 ب زمانئ کوردی هاتینه قه هاندن“